

Bijlage VWO
2012

tijdvak 1

Turks

Tekstboekje

Takvim-i Vekayi

Takvim-i Vekayi, Mısır hariç Osmanlı Devleti sınırları dahilinde 1831'de yayımlanmaya başlanan bir Osmanlı-Türk gazetesidir (11 Kasım 1831 – 4 Kasım 1922).

Haftalık olarak yayımlanan ve Osmanlı Türkçesi dışında Arapça, Ermenice, Farsça, Fransızca ve Rumca baskıları da olan bir gazeteydi. Resmî ilânlar ve duyurular dışında, iç ve dış gelişmelere ilişkin haberler de bu gazete içinde yer almaktaydı.

1828'de Mısır'da Vekayi-i Mısıriyye ilk Osmanlı-Türk gazetesi olarak yayımlanmaya başlamıştı. Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından Türkçe ve Arapça olarak bastırılan bu yayın organı Mısır'ın Osmanlı Devleti'ne karşı etkin bir propaganda aracı olarak meydana çıkmıştı.

Sultan II. Mahmut ve Bab-ı Âli, yürütmekte oldukları merkezîyetçi reformlar çerçevesinde devlet idaresinin sesini daha etkin olarak duyurabilmek amacıyla resmî bir gazetenin yayımlanmasını gerekli bulmaktaydılar. Bu amaçla, daha önceden İzmir'de yerel Fransızca gazete yayımlamış olan Alexandre Blacque ile anlaşmak suretiyle resmî bir gazete çıkarma kararı alındı. 11 Kasım 1831'de İstanbul'da Takvim-i Vekayi yayın hayatına girdi.

Takvim-i Vekayi resmî bir gazete olması dolayısıyla, içindeki makaleler esas olarak devletin görüşlerini yansıtıyordu. 1860'tan itibaren sadece resmî duyurular ve kabul edilen yasa metinleri yayımlanır oldu.

II. Abdülhamit (1876-1909) devrinin büyük bir kısmında Takvim-i Vekayi yayımlanmadı. İlk yayın kesintisi 2119. sayısından sonra 1878 yılında oldu ve bu ara 1891'e kadar sürdü. 1891'de yeniden çıkmaya başlayan Takvim-i Vekayi'nin basımı 1892'de yeniden durduruldu. 1908 Jön Türk darbesi sonrasında yeniden yayın hayatına girdi.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Takvim-i Vekayi'nin görevini Resmî Gazete devraldı.

Siyah Türkler fark edilmek istiyor

Onlar Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı. Yüz yıldan fazladır bu topraklarda yaşıyorlar. Dışlanmışlığa dur demek için bir araya geldiler.

ERDEM KOCA

- 1 Mustafa Olpak, Ayvalık'ta yaşayan kendi halinde bir usta. Yaşamında hep dürüst ve iyi bir vatandaş olmaya çalışmış, bugüne kadar iki kitap yazmış, dernek kurmuş bir Egeli. Evet, doğma büyüme Egeli ama bu aslında eksik bir tanımlama. Çünkü Olpak'ın dedesi ve ninesi 19. yüzyılın sonlarında vatanları Kenya'dan koparılıp köle yapılmış, ilk önce Girit'e sonra Anadolu'ya getirilerek Osmanlı'nın zenginlerine hizmet etmiş siyahlar. Bu konuda resmi bir rakam bulunmamasına rağmen sayılarının yüzbinlerce hatta milyonlarca olduğu tahmin edilen, çevremizde karşılaştığımızda 'Herhalde Afrika'dan yeni gelmiştir' diye genelleyerek görmezden geldiğimiz, Osmanlı zamanında siyah kıtanın kıyı ülkelerinden tacirler tarafından kaçırılarak zenginlere satılan Afrikalı kölelerin torunlarından biri. Geçen yıl çıkardığı 'Köle Kıyısından İnsan Biyografileri' adlı kitabıyla bugüne kadar tarihimizin gözden kaçan sayfalarından birini aralayan Olpak, şimdi de Ayvalık'ta 'Afrikalılar Dayanışma ve Kültür Derneği'ni kurdu. Mustafa Olpak ile Türkiye'de siyah olmak üzerine konuştuk.

- 2 **Ülkemizde birçok siyah vatandaşımız var ancak ilk olarak siz öne çıktınız. Kitabınızı neden yazma gereği duydunuz?**

"Benim bir deyimim var; birinci kuşak yaşar, ikinci kuşak reddeder, üçüncü kuşak araştırır. Ben üçüncü kuşağım ve çocukluğum birinci kuşakla yani kaçırılanlarla geçtiği için ülkemizdeki birçok siyah insana nazaran şanslıyım. Dedem ve ninemden aldığım cevaplardan yola çıkarak bir nevi misyon yüklendim. Osmanlı'dan beri hiçbir siyah insan köklerini, atalarının nereden geldiğini merak edip araştırmamış. Ben toplumsal bir görev yapmaya, tarihçilerin ve toplumbilimcilerin her nedense görmek istemediği bir konuyu göstermeye çalışıyorum."

- 3 **Ne gibi manzaralarla karşılaştınız?**

"Osmanlı köle ticareti diğerlerinden farklılıklar gösteren bir sistemdi. Köleler bir anlamda evdeki insanlar gibi muamele görüyorlardı, en önemlisi de yedi ile dokuz yıl arasında azad ediliyorlardı. Diğer ülkelerdeki, istendiği zaman kölenin kafasının kesilmesi veya avlanması gibi şeyler Osmanlı'da yok. Ama herşeye rağmen herkes yerini bilmek zorundaydı, köle köledir, sahip de sahip. Ben Osmanlı köle ticaretinin ne olup ne olmadığıyla değil, bunun sonuçlarının sosyal yaşama etkileriyle ilgileniyorum. Köle ticareti bindokuzyüzyirmilerde bitti ama sonuçları bitmedi, kuşaklar boyu sürdü. Köle ticaretinin sonuçlarının bitmesi için kuşakların değişmesi lazım."

- 4 **Geçmişle hesaplaşmayı pek sık yapmayan bir toplumuz galiba.**

"Atatürk'ün de dediği gibi 'Geçmişini bilmeyen, geleceğini kuramaz.' Biz geçmişimizden neden korkuyoruz ki? Ne var geçmişimizde? Her ulus gibi iyisi de var kötüsü de var. Anadolu'nun gücü değişik toplumlara hoş görüyle bakmasından gelir. Farklı kültürler

içinde yaşamak, farklı masallar dinlemek bulunmaz bir zenginliktir. Bunun kıymetini yeterince bilemiyoruz. ‘Bu siyahlar da nereden çıktı?’ gibi sözler bazen kulağımıza geliyor. Bu siyahlar bir yerden çıkmadı, zaten buradaydı, sadece görülmek istenmiyordu.

5 Afrikalılar Derneği’ni kurarken, özellikle adını koyarken zorluklar yaşamışsınız. Derneğin kuruluş amacını ve hikayesini anlatır mısınız?

“Bu derneği ‘Afrikalılar Dayanışma ve Kültür Derneği’ adı altında ancak 120 yıl sonra oluşturabildik. Geçen ay İzmir-Torbalı’da derneğimizin açılışı vardı. İki yüze yakın siyah insan katıldı. O manzarayı görmeyi isterdim, gözlerindeki ürkekliği fark etmemek imkansızdı, titriyorlardı resmen. Toplumun en yoksul kesimini oluşturan, topluma bu kadar yabancı insanlar ne zaman salona girdiler, ne zaman kendileri gibi birçok insanı gördüler, kendilerine güven geldi. Anadolu’da Çerkezler, Gürcüler, Boşnaklar, Çingeneler veya aklınıza kim gelirse herkesin bir derneği vardır. Ama biz siyahlar derneği dediğimiz zaman karşımızdakiler durdu, ‘Bir dakika’ dedi.”

6 Neden olduğunu anlamadım, neden bir dakika?

“Ben de anlamadım. Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşım, askerliğimi yaptım, bu ülkenin bütün sorunları benim sorunlarımdır. Ama ben kökleri Afrika’ya dayanan bir siyahım, atalarımı, köklerimi nasıl inkar edebilirim? Bu saatten sonra aslımı inkar edip kafir mi olayım? Neticede ‘Anadolu Siyahileri’ adıyla yaptığımız ilk başvurumuz reddedilince adımızı değiştirdik. Herhalde daha önce de kendimizi yeterince anlatamamıştık. Zaten Türkiye’de siyahlar dernek kuramaz diye bir yasa yok. Sonuçta yetkililer derneğimizin amacını anlayınca bize yardımcı oldular, yol gösterdiler ve biz de süreci tamamlayarak Afrikalılar Dayanışma ve Kültür Derneği’mizi kurduk. Bir ayrımcılık da gözetmiyoruz aksine birleştirici yapıyı hedefliyoruz, sadece siyahlara açık değiliz; tüzük ve çalışmalarını benimseyen herkes derneğe üye olabilir.”

7 Kitabın çıkışından ve derneğin kurulmasından sonra size nasıl bir geri dönüş oldu?

“Özellikle siyahların büyük bir bölümü şaşırıldı. Diğer kesimlerden de farklı tepkiler geldi, bazı üniversite hocaları beni arayıp ‘Sen bunları nereden uyduruyorsun, Osmanlı’da böyle şeyler yok, sen tarihi bilmiyorsun’ dediler. Benim kitabım zaten bir tarih araştırması değil. Ben atalarımın gerçek yaşam hikayesini yazdım, bunu yaparken de Osmanlı’da köle ticareti ile karşılaştım. Bana kızanların asıl niyeti ‘Sen neden Osmanlı’yı kötülüyorsun?’ demek. Koskoca imparatorluğu kötülemek bana mı kalmış, benim böyle bir niyetim yok, ben Ayvalık’ta doğdum, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşım, ülkemi ve insanlarımı çok seviyorum, bu uğurda yıllarca ‘Bağımsız Türkiye’ diye bağırarlardım. Ama bu gerçeği görmekten, üstüne gitmekten neden korkuyoruz?”

8 Sizin çocuklarınızı yani dördüncü nesili nasıl bir yaşam bekliyor?

“Bu noktada dernek önem kazanıyor. Amaç bu insanların torunlarına daha iyi ilişkiler kurdurmak, yardımlaşmayı sağlamak, atalarımızın örf ve adetlerini ortaya çıkarmak, toplumun değişik kesimlerine siyahlar konusunda bilgilendirme çalışması yapmak. Bundan sonraki siyah çocuklar atalarının nereden gelip nasıl yaşadıklarını bilecek. Bundan hiçbir utanç duymayacaklar çünkü atalarımız bu yaşamı seçmedi, bunda bir utanç varsa bile biz duymayacağız.”

Girit fâtihinin acı sonu

Ekrem Buğra Ekinci

Sadrâzam Kemankeş Mustafa Paşa ve Şeyhülislâm Yahya Efendi'nin vefatıyla Sultan İbrahim'in çevresi entrikacılarla çevrildi.

Sultan İbrahim, Osmanlı padişahlarının en talihsizlerindedir. Evet, ağabeyi Sultan IV. Murad kadar güçlü değildi, ama heybetli idi. Heybetinden huzuruna çıkan Rus elçisinin ödünün patladığını tarihler yazar. Zamanında Azak Kalesi Ruslardan geri alındı. Almanya içlerine akınlar yapıldı. Girit'in Venediklilerden fethine başlandı. Uzun ve zorlu bu kuşatmadan evvel padişah her gün tersânedeki hazırlıklara nezaret ederdi. Osmanlı hanedanı kendisinden devam ettiği için Sultan İbrahim "Elhamdülillah bir ocağın başı oldum"

derdi. Şiddetli migrene yakalanan, memleketin en buhranlı zamanlarında, felâketleri üst üste görüp, elinden bir şey gelmemesinin ızdırabıyla zaman zaman asabi buhranlar geçiren, üstelik hislerini saklamayı bilmeyen ve haksızlığa da tahammül edemeyen padişahın iyi niyeti istismara uğradı.

MAHPUS BİR PADİŞAH!

Girit fethi uzayıp, Venedik donanması Ege'de dolaşırken, şiddetli bir kış İstanbul'u kasıp kavuruyordu. Haliç ve Boğaz donduğu için şehre iâşe getiren gemiler yanaşamamış; pahalılık artmıştı. Memnuniyetsiz bir kitle, olup biteni padişahın uğursuzluğuna yükledi. Yeniçeri ağaları sadrâzamları takışıp, sonra da padişahı tahttan indirmeye karar verdiler. Fatih Câmii'nde toplanıp âdetleri üzere sadrâzamları istediler. Sadrâzam kaçıp saklandıysa da âsiler kendisini bulup öldürdüler. Cesedini paramparça yapıp etlerini Sultanahmed Meydanı'ndaki bir ağaca astılar. Bu sebeple Ahmed Paşa, tarihe Hezarpâre (binparça) diye geçti. Bu feci hâdiseye de Vak'a-yı Vakvakiye denir. Vakvak, Şark mitolojisinde meyvesinin insan olduğu bir ağaçtır.

Âsiler daha sonra saraya yürüyüp padişahı ayak divanına çağırdılar. Padişah kabul etmeyince, âsilerin yanındaki bazı ulemâ padişahın yanına çıkıp azledildiğini bildirdi. Heyetin başındaki Karaçelebizâde Abdülaziz padişaha ağza alınmayacak hakaretlerde bulundu. Padişah da kendisini hıyanet ve huruc alessultan (padişaha isyan) ile suçladı. Bu arada âsiler sarayı basıp padişahı iki câriyesiyle beraber bir odaya hapsetti. Tarihte emsaline rastlanmayacak biçimde penceresi örülüp, kilidine kurşun akıtılarak, tabak girecek bir delik bırakıldı. Böylece padişah diri diri mezara gömüldü. Ertesi günü, isyana katılmayan sipahiler vaziyeti işitip padişahı tekrar tahta çıkarmak üzere harekete geçince, âsiler padişahın intikamından çekinerek dehşete kapıldı. Şeyhülislâm Abdürrahim Efendi'den düzmece bir fetvâ alındı. Sadrâzam, şeyhülislâm ve yeniçeri ağası padişahın hücrasına geldi. Tarihçi Nâimâ'nın tasvirine göre padişah bu esnada üzerinde gül kurusu bir entârî olduğu halde Kur'an-ı Kerim okuyordu. Kararı işitince, "Beni bu fetvâdaki hangi hükme göre öldürüyorsunuz?" dedi. 'Yüzünde neûzü billah nur kalmamış' Cellat Kara Ali bile vaziyete dayanamayıp kaçmaya çalıştı ise de yeniçeri ağası mâni oldu. 33 yaşındaki padişah, feryadlarına aldırılmaksızın gözü yaşlı

saraylıların önünde boğduruldu. Sene 1648 idi. Tahta yedi yaşındaki oğlu Şehzâde Mehmed çıkarıldı. Osmanlı hanedanının sonraki nesli hep Sultan İbrahim'in soyundandır. Padişahın kanını dava eden sipahiler kanlı biçimde sindirildi. Sultan IV. Mehmed, babasını öldüren 70 kişinin isimlerini bir deftere yazıp saklamış; zamanı gelince hepsinin icabına bakmıştır.

“Ben de padişahım!”

Sultan İbrahim, cömert ve merhametli idi. Fakirlere çok ihsanları vardır. Hazine gelirlerinin muntazam toplanıp, yerli yerince sarfına, maaşların gecikmeden ödenmesine dikkat ederdi. Tebdil-i kıyafetle şehirde dolaşır, halkın ihtiyaçlarını yerinde gözlerdi. Sadrâzama verdiği şu fermanı meşhurdur: “Sen ki lalamsın; şehirde gezerken fırın önünde ekmek almak için bekleyenler gördüm. Teb'a-yı şâhânemden hiçbirinin ekmek almak için bir an beklemesine rızam yoktur. Bir hoşça mukayyed olasın. Ve illâ başın keserim!”

Bir defasında padişah Edirne'de iken halktan biri ileri çıkıp padişahı selâmladıktan sonra, “Padişahım! Benim şikâyetim vardır” deyince, Sultan; “Söyle de tedbir edelim. Haklıysan haksızı cezalandıralım” dedi. O adam; “Padişahım! Kerim Ağa denen eşkıya bana zulmetti. Malımı, mülkümü alıp çoluk çocuğumla sokaklara attı. Memleketin varlıklı ailelerinden iken, bir lokmaya muhtaç oldum” dedi. Padişah şahitleri dinledikten sonra, Kerim Ağa'yı getirtti. “Ağa! Hakkında şikâyet var. Mazlumları soyar, mallarını alarak sokaklara atarmışsın. Doğru mudur?” diye sordu. Ağa özür dileyeceği yerde, ileri geri konuşmaya başladı. “Ben yeniçeriyim” diye diklendi. Bunun üzerine padişah hiddetle yerinden kalkıp adamın yakasından tutarak yere çarptı. “Bre densiz! Sen yeniçeri isen, ben de padişahım!” dedi. Ağa cezalandırılıp haklıya hakkı teslim edildi.

Sahaflar Çarşısı (I)

Sahaflar Çarşısı 15. yy.dan günümüze uzanan bir geçmişe sahiptir. Beyazıt Camii'nin sol tarafındaki taşlık araziyle Kapalıçarşı'ya açılan Sedefçiler Kapısı arasındaki bölge, Sahaflar Çarşısı'nın çerçevesini çizmektedir. Eskiden medrese öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılayan sahaf dükkânları, medrese çevresinde bulunurlardı. 1460 yılında Kapalıçarşı inşaatı tamamlandıktan sonra, bu dükkânlara Kapalıçarşı içinde yer tahsis edilmiş ve sahaf dükkânları bir araya toplanmıştır. Burada 1894 yılında gerçekleşen İstanbul depremine kadar faaliyet göstermiş; depremden sonra çarşı, o zamanki adıyla Hakkaklar Çarşısı olarak bilinen bugünkü yerine taşınmıştır.

Sahaflar Çarşısı esnafı, Sahaflar Loncası'na bağlıydı ve sahaflar; çiraklık, kalfalık dönemlerini geçirmeden ustalığa yükselemezlerdi. Sahaflar, dükkânlarını dua ile açar ve dua ile kapatırlardı. Sahaflar Loncası'nın piri, Sahaflar Çarşısı'nın ilk kitapçılardan olduğu söylenen Basralı Abdullah Yetimi Efendi'ydi.

Sahaflar Çarşısı için Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde 17. yy.da dükkân sayısının 50, ulemaya hizmet eden sahaf esnafının da 300 olduğundan bahsetmektedir.

17. yy.da Fransız sefaretinin tercümanı olan Antoine Galland buradan satın aldığı minyatürlü bir yazmayı Fransa kralına hediye etmiştir. Ve o yazma, bugün Bibliotheque Nationale'de sergilenmektedir.

Sahaflar Çarşısı, 1950 yılında çıkan yangından sonra tamamen yanmıştır. İstanbul Belediyesi yanmayan yerleri kamulaştırıp, ahşap dükkânları da betonarmeye çevirerek, çarşığı bugünkü mimari durumuna getirmiştir. Bugün çarşıda 17'si çift katlı, 23 dükkân bulunmaktadır.

Sahaflar Çarşısı (II)

Sahaflar Çarşısı, İstanbul'un, Osmanlı döneminden bugüne kadar gelmiş en eski kitapçı çarşısıdır. Çarşı, Kapalıçarşı'nın Feşçiler Kapısı ile Beyazıt Camii arasında yer alır. Osmanlı döneminde, medreselerin çevrelerinde medrese öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılayan sahaf dükkanları bulunurdu. Kapalıçarşı'nın inşaatı 1460'larda tamamlandığında, çarşıdaki dükkanların bir kısmı da sahaflara tahsis edildi. Sahafların Kapalıçarşı'dan çıkıp bugün buldukları yere taşınmalarının sebebi, 1894'teki büyük İstanbul depreminde Kapalıçarşı'da meydana gelen büyük yangındı. Eskiden Sahaflar Kapalıçarşı'nın içinde şimdiki yorgancılardan bulunduğu yerdedi.

Sahaflar, bugün meslek odaları ya da dernek olarak adlandırılan, belli bir iş kolunda usta, kalfa ve çırakları içinde bulunduran Sahaflar Loncası'na bağlıydı. Sahaflar çırak, kalfa, ustalık dönemlerini geçirmek zorundaydılar. Kapalıçarşı'daki Osmanlı yaşantısında her loncanın, her esnaf grubunun bir piri vardı. Sahafların da piri ilk kitapçılardan olduğu söylenen Basralı Abdullah Yetimi Efendi'dir.

Evliya Çelebi'ye göre Sahaflar Çarşısı'nda elli kitapçı dükkanı ve üç yüze yakın çalışan vardı.

İbrahim Müteferrika'nın 1720'li yıllarda matbaayı Osmanlı'nın hizmetine sunmasıyla Müderris Mehmet Efendi'nin Arapça'dan Osmanlıca'ya çevirdiği Vankulu Lügati, 1727 yılında ilk basılan kitaplar arasında yerini alır. Türkiye'ye matbaanın gelmesine karşılık, Sahaflar uzun süre basılı kitaba ilgi göstermediler. Dükkanlarının yanındaki hattatlara yazmaları çoğalttırmaya devam ettiler. Bu konuda, 17. yüzyılda Fransız sefaretinin tercümanı olan Antoine Galland, izlenimlerini bakın nasıl dile getiriyor: "Türklerin matbaa basımı kitaptan zevk almadıklarını sözüme ilave etmeliyim. Basma kitabın okunmasının daha kolay olduğunu kabul etmekle beraber, işlek olmayan bir yazıyla yazılmış olsa bile, geleneksel hat (yazı) sanatına düşkün olduklarından, Türkler yazma kitapları en iyi basmalara tercih ediyorlar."

Geçmiş günlerin sahafları kitap meraklılarının, yazarların, bilim adamlarının sık sık uğradıkları, sohbet ettikleri, edebi ve ilmi yerlerdi. Eski Sahaf ustalarının çok belirgin bir özelliği de, kitabı parayı çok verene değil, o konunun ilgisine satmalarındı.

Ankara Kale İçi

Ankara Kalesi koca duvarları ardında; konakları, hanları, hamamları, sepetçileri, bakırcıları ve ilginç müzeleri ile başka bir Ankara saklıyor.

Bazı şehirler vardır insanı kendiliğinden büyüleyiverir, İstanbul gibi, Venedik gibi. Herhangi birinin böyle bir şehrin güzelliği hakkında yanılığa düşmesi neredeyse imkânsızdır. Oysa kimi şehirler kendiliğinden değil, ancak dikkatli bakışlarla yücelirler. Kendini hemen ele vermeyen bir güzelliğin büyüğü vardır onlarda ve Ankara böyle bir şehirdir. Kentin umarsız bakışlara pek de çekici gelmeyen doğası üzerine ilginç anekdotlar bile vardır; şair Yahya Kemal Beyatlı'nın "Ankara'nın en çok, İstanbul'a dönüş yolunu severim" sözü, bu tür bir 16 yansıtır örneğin. İstanbul'dan gelip bu şehre yerleşmiş öğrencilerin dillerinde de, henüz bu şehri keşfetmemişlikten kalan acı sözler dolaşır durur, içinde 'çorak', 'bozkır' kelimeleri geçen kırıcı ifadeler taşır bu sözler...

Ankara'yı keşfetmekle kastettiğim, bildik müzelerini, çay bahçelerini, örneğin bir dönem dillerde dolaşan Tunalı Hilmi gibi caddelerini bulmak, bu şehri, zihinlere hemen geliveren yönleriyle tanımak değil elbette.

ÇOK RENKLİ VE SESLİ BİR KÖŞE

Ankara Kale İçi'ni bilmeyen yoktur kuşkusuz, hatta burası özellikle de turistlerin gözdesidir. Yerleşim bakımından At Pazarı olarak bilinen mekide, şehre hâkim bir konumda yer alır. Pek çok han, bedesten, dini yapılar ve eski kale konaklarıyla turistik bir mekandır. Ama Kale İçi, şehir broşürlerine 17 edilmeyecek kadar renkli, ezbere bilgiler döken rehberlerden dinlenmeyecek kadar çok sesli bir köşe, anlaşılmayı bekleyen sır dolu bir kapalı kutu gibidir.

Tarihçi İlber Ortaylı 'Ankara Kalesi' başlıklı yazısında bu eski ve küçük şehrin tarihini birkaç cümleyle şöyle özetler: "Galatyalılar'ın başkenti, Roma ordusunun toplandığı bir merkez, Şark'a yürüyen Bizans'ın, Bağdat ve Suriye'ye yürüyen Osmanlı'nın soluklandığı 18 bir nokta." Aynı yazıda Ortaylı, şehrin Bizans devrinde restore edildiğini de söyler ve devam eder: "Koca Ankara vilayetinin merkezi 25-30 bini ancak bulan nüfusuyla kaledeki konaklardan Hacettepe eteklerine yayıldı. Mütevazı bir eyalet başkentiydi. Mütevazıydı ama renkliydi ... Koca konaklarına ve hoş avlulu evlerine pek tutkundular. 1970'lerde eski Ankaralıları apartman hayatına pek gönülsüz geçtiler". Eski Ankaralıları apartman hayatına geçerken, şehrin artık terk edilen bu kesimi ise yeni ev sahiplerini bulacaktı.

BİR MÜZE MAHALLE

Şimdiki Kale İçi yukarıda çizilen tarihsel arka planın bir sonucu elbette. Bakırcılar, sepetçiler, rehber çocuklar, okuldan dönen çocuklar, el işlerini kapı önlerine seren kadınlar, ilgili entelektüel bakışlar, bu bakışlara karşılık veren Romanlar, Malatyalılar ... Kale İçi'nin dokusu, birden fazla ilginç ayrıntıya 19 aslında. Muhit sakinlerinin eski şaşaalı günlerini kaybeden harikulade kerpiç konaklarını terkettiğinden beridir burası, göç alan bir büyük şehrin sığınma evi âdeta. Büyük konakların sivil müzelere, şık restoranlara dönüştüğü muhitin yeni sakinleri, bu görkemli konakların etrafında kümeleşen eski Ankara evlerine, sırf şehrin merkezinden çok daha ucuz diye yerleşmişler. İlginç olan ise, Ankara üzerine araştırmalarıyla tanınan Özer Ergenç'in '16. Yüzyılda Ankara ve Konya' başlıklı kitabında o zamanlar Kale İçi'ndeki, yani 'yukarı şehirde'ki evlerin, 'aşağı şehir'dekilere nazaran daha çok rağbet 20 öne sürüyor olması. Şehrin ileri gelenleri, örneğin Ankara müftüsü gibi muteber kimseler Kale İçi'nde oturmayı tercih ederlermiş o dönemlerde; şimdi ise Kale İçi birbirine karşıt iki kesimi de barındırıyor içinde. Bir tarafta şehirde tutunamayanların evidir Kale İçi, öte yandan yüksek sınıfın entelektüel ihtiyaçlarını karşıladığı bir müze mahalle.

TATLI TUHAFLIKLAR MEKÂNI

Kale İçi'ndeki müzeler, sivil müzelerdir. Çünkü bildik müze tanımlarının ötesinde, restoran-cafe-müze-antika dükkânı 21 mekânlardır bu sivil müzeler. Kınacızade Konağı'nın şu sıralar, ülkenin belki de gelmiş geçmiş en önemli tarihçilerinden birinin, Halil İnalıcık'ın söyleşilerine, Yurdusev Arıç gibi bir hanımefendinin Osmanlı kıyafetleri müzesine ev sahipliği yapması, Kale İçi'ne turistik bakıştan öte bir derinlik kazandırıyor.

Üzerindeki kitabeden 1522-23 yıllarında yaptırıldığı anlaşılan dönemin işlek hanlarından Çengelhan da bugün bambaşka bir kimliğe bürünmüş olarak, 22 kalmayı sürdürüyor. Aradaki yüzyılları atlarsak, Rüstem Paşa evkâfından Rahmi Koç evkâfına doğru ilginç bir dönüşüm gözlemlenebilir burada. Çengelhan artık bir teknoloji ve teknolojik maket müzesi. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma silah parçaları, lokomotifler, buharlı gemi maketleri, el yapımı kayıklar, Rus denizaltı başlıkları, mermiler, sürat teknesi maketleri ...

AYNI ANDA FARKLI ZAMANLAR

Öyleyse artık üst üste binmiş zamanları Kale İçi'nde yaşadığımızı iddia etmenin tam da sırası. Kınacızade Konağı içinden Osmanlı tarihine yön vermiş Halil İnalıcık, elinde kitapları sallana sallana devşirme taşlı kale duvarları önünden iniyor yokuş aşağı; iki sevgili ellerinde defter, kalem not alıyorlar, Ayaş şivesiyle konuşan Bakırcı amcanın ağzından Kale İçi'ne 23 birkaç cümle alabilmek için, belki de şu yazının kaleme alınabilmesi için ... Her şeyin her zamanın aynı anda olabildiği bir yerde, Kale İçi'nde, bu tuhaf saklı ülkede ...

Bin Yıllık Rüya

Yapay Zekâ

El Cezeri'nin binli yıllarda tasarladığı otomatlardan bugüne Yapay Zekâ konusunda çok ilerlemeler kaydedildi. Yapay zekâ çalışmalarının ufuklarını konuşmak için artık hiç de erken değil.

Sence ben, benliğimin farkında olabileceğimin tanımını yaparak, sana sunabilir miyim? diye sordu yumuşak ve duygusal bir sesle. “Bence sen bu soruyu sorabildiğine göre, benliğinin farkındasın ve bu tanıma bana sunmanın sonucunu merak ediyorsun sadece.” diye cevap verdi diğeri, biraz daha kalın ama rahatlatıcı bir ses tonuyla. Sunumu izleyenler rahatsız olmuştu. İki makinenin bu konuşması kafalarda soru işaretleri oluşturmuştu ...

İnsanların bilincinin derinliğini fark ettiği günden bu yana en büyük arayışlarından birisidir ki farklı bir türden akıllı bir canlı ile karşılaşabilsin. Ölçeğinin sınırlarını bilemediğimiz büyüklükte bir kâinatın içinde, Samanyolu ismindeki galakside, güneş sisteminin üyesi olan ufacık bir gezegen üzerinde yaşamaktayız. En büyük yeteneklerimizden biri kendimize has konuşma yetimiz. Diğer insanlar ile fikir ve duygu alışverişinde bulunmak, insanoğlunun teknolojik olarak kat ettiği yolda en büyük ana etkenlerden birisi. Her bir neslin elde ettiği deneyim ve bilgiyi yazılı ve sözlü olarak bir sonraki nesle aktarması medeniyetimizin temelindeki en büyük yapı taşı. Şüphesiz ki bizleri gittikçe artan bilgimiz ve tecrübemizin ötesinde diğer canlılardan ayıran bir başka özelliğimiz daha var. Zaman algımız ve muhakeme yeteneğimiz sayesinde geçmiş ve gelecekle bağlantı kurup, bilgilerimizle bu bağlantıyı harmanlayıp sonuçlar çıkarmakta ve hayatımızı planlamaktayız. İnsanı bu denli eşsiz ve mükemmel kılan gerek akıl ve gerekse zekâ yeteneğinin sınırlarını ve sınırlarını henüz keşfetmenin ilk basamağında olduğumuzu söyleyebiliriz; zira beyin dediğimiz organın karmaşık yapısı ve işleyişi çözümlenmeyi bekleyen büyük gizemlerden birisi.

Beynin Sınırlarını Keşfetmek

İnsanoğlunun kendi yetenek ve beyninin sınırlarını keşfetmek için çıktığı yolda kullandığı en büyük araçlardan biri, insanın kendi yeteneklerini taklit edebilecek makineleri önce hayal etmek ve sonrasında yapabiliyorsa inşa etmek. Bu sürecin, milattan öncesine ait Yunan mitolojisine dek uzandığını görmekteyiz. Efsanevi Talos, Zeus tarafından bronz kullanılarak inşa edilmiş dev bir insan figürüdür (robot) ve görevi Yunan adalarını korumaktır. İnsanoğlunun hayal etmesinin ötesinde gerçekten akıllıca davranabildiğini düşünebileceğimiz makineleri yapması ise miladi binli yılların başında olmuştur. Tam adı ile Ebû'l İzz İbn-i İsmail İbn-i Rezzaz El Cezerî, geliştirdiği çeşitli tam otomatik makineler ile modern robotları inşa eden bilim insanları içinde bir mihenk taşı olarak kabul edilir. El Cezerî, orijinal adı ile El Câmî-u'l Beyn'el İlmî ve El-Amelî'en Nâfi fî Sînâ'ati'l Hiyel (Mekanik Hareketlerden Mühendislikte Faydalanmayı İçeren Kitap) isimli eserinde 50'den fazla mekanik projeye yer vermiş ve şöyle yazmıştır; "Tatbikata çevrilmeyen her teknik ilim, doğru ile yanlış arasında kalır." Peki, bir makinenin doğru ile yanlış arasındaki ayrımı algılaması, öğrenmesi, sonuçları analiz etmesi ve aynı durum tekrarlandığında bir karar vererek eylemde bulunması mümkün müdür? Bu sorunun cevabını araştıran modern yüzyılın bilim adamı, 1943 yılında Alan Mathison Turing olmuştur. Turing geliştirdiği algoritma ile Modern Yapay Zekâ'nın babası olarak da bilinir.

Yapay Zekânın Temelleri

1950'li yıllardan sonra yaptıkları çalışmalar ve oluşturdukları kuramlar ile John McCarthy, Marvin Minsky, Allen Newell, Herbert Simon gibi bilim adamları Modern Yapay Zekâ kuramının temellerini attılar. 1970'li yıllardan sonra kişisel bilgisayarların (PC) gelişim süreci ile beraber program yazmak giderek kolaylaştı. Dijital elektroniğe paralel olarak gelişen elektronik alıcılar ve kontrol sistemleri ile insansı davranışlarda bulunan gerek programlar, gerekse robotlar üretildi. Sinema sektörünün bilim kurgu filmlerinde kullanılmaktan büyük zevk aldığı "Yapay Zeka" kavramı bugün için maalesef seyretmesi ürkütücü ve zevkli bir senaryo olmaktan öteye geçememiş durumda. Filmlerde gördüğümüz teknolojilerin şu anda oldukça uzağındayız. Ancak gelişmekte olan Yapay Zekâ çalışmaları, insanoğlunun çıktığı bilim serüveni yolculuğunda şüphesiz ki hızına hız katıyor. Yapay Zekâ ile çalışan çeşitli uzman sistemler, otomobil tamiri veya hastalıkların teşhisi için bizlere yardımcı olmaktadır. Ancak bu sistemlerin hiçbiri ne bir otomobili sürebilecek ne de bir hastayı tedavi edebilecek yetiye sahipler. Yapay Zekâ, biz istemedikçe insanoğlu için bir tehdit değil, bir yardımcı olmaya devam edecektir.

Mizah

Mizah, hayatın güldürücü yönünü ortaya çıkaran sanat türüdür. İnsanı gülmeye sevk eden resim, karikatür, konuşma ve yazı sanatıdır. Mizah eserleri sadece şaka, güldürme maksadıyla söylenip, yazılıp çizildiği gibi, belli fikirleri ifade etmek için de ortaya konulabilir.

Hikâye, roman, komedi, nükte, fıkra, hiciv, taşlama gibi şekillerde karşımıza çıkan bu eserlerin en önemli özelliği 'espri' adı verilen can alıcı noktanın eserin ayrıntıları arasında büyük bir yetenekle gizlenmesi, tam sırası gelince de beklenmedik bir anda söylenmesidir.

En kaba şakadan en ince espriye kadar bütün mizah örnekleri, birbiri ile uyum içindeki olaylar arasındaki çelişkinin birdenbire ortaya çıkarılmasına dayanır. Mizah gelenek ve kuralların sorgulanmasında önemli bir rol oynar. İki amacı vardır: saldırma ve savunma. İnsanın topluca yaşamaya başladığı dönemle birlikte mizah da ortaya çıkmıştır. Kentleşmeyle birlikte daha soyut ve dolaylı bir özellik kazandı.

Mizahı, bedensel şiddetten ayırıp keskin dilli bir sanata dönüştüren Atinalılar olmuştur. Ortaçağda kilise ve kralları alaya alan masallarıyla şenliklerde halkı eğlendiren öykü anlatıcıları jonglörler ve gezgin minstrel'le birlikte açık cinsel çağrışımları da olan yeni bir mizah türü yaygınlaştı. 20. yüzyılda yeni bir mizah türü doğdu. Komik öğelerin yanı sıra ürkütücü ve korkunç öğelere de yer veren kara mizah ortaya çıktı. Siyasal mizah da bu dönemde önem kazandı.

Türk mizah ustalarından Rıfat Ilgaz mizah için şöyle der:

Mizah diye bir yazı türü yoktur. Yazı türü romandır, öyküdür, köşe yazılarıdır, anılardır. Mektup bile bir yazı türüdür de, mizah bir yazı türü değildir. Tür olsaydı tekniği olurdu.

Mizah bir biçemdir. Topluma bakış açısıdır. Mizah şiir, öykü, roman olabilir: Tür değil, biçimdir. Mizacımızdan gelen bir özelliktir, bir çeşnidir. Yazı türleri beceri ister, teknik

ister. Bunları sağladın mı başarı tamdır. Mizah ne ister? Mizah insanın mizacından geldiği için bilgi değildir, edinilemez. Teknik de değildir. İnsanın yaradılışında bu özellik varsa mizah başarılı olabilir.

Edebiyatta Mizah

Olayların gülünç, alışılmadık ve çelişkili yönlerini yansıtarak insanı düşündürme, eğlendirme ya da güldürme amacıyla yazılan edebi eserler mizah türü içinde değerlendirilir. Akrostiş sanatı kullanılarak yazılmış mizahi edebi eserler önemli bir yere sahiptir. Akrostiş; her dizenin ilk harfi yukarıdan aşağı okununca ortaya bir söz çıkacak biçimde düzenlenmiş manzumedir.

Türk Edebiyatında Mizah

Türk edebiyatında gerçek anlamda ilk mizah ürünleri masallar, fıkralar ve seyirlik oyunlardır. Divan edebiyatında da sık rastlanmamakla birlikte mizah yer almıştır. Tanzimat döneminde Türk mizahının çehresi geniş ölçüde değişti. Teodor Kasap ve Direktör Ali Bey'in Fransız edebiyatının etkisiyle yazdıkları tiyatro eserleri önem kazandı. Şinasi'nin 'Şair Evlenmesi', Ziya Paşa'nın 'Zafername Şerhi', Namık Kemal'in imzasız fıkra ve yergileri bu tiyatro eserlerini izledi. 2. Meşrutiyet'le birlikte Türk mizah edebiyatı büyük gelişme gösterdi. Baha Tevfik, Peyami Safa, Ömer Seyfettin, Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon gibi birçok yazar mizah yazılarıyla ünlendi.

Cumhuriyetle birlikte Türk mizahı yeni bir kimlik kazandı. Bu dönem yazarları geçmiş eleştiren, yeni dönemi savunan bir tutum benimsedi. Çok partili dönemle birlikte mizah kapsam ve konu bakımından büyük zenginlik kazandı. Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Rifat Ilgaz, Orhan Kemal, Bedii Faik, Haldun Taner, Muzaffer İzgü, Çetin Altan gibi yazarlar bu dönemin önemli isimleridir.

AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHÇESİ

Avrupa ülküsü, gerçek bir siyasi projeye dönüşüp Avrupa Topluluğu (AT) üyesi ülkelerin hükümet politikalarında bir hedef haline gelmeden önce, sadece filozoflarla önsezili kimselerin düşüncelerinde yaşıyordu. Avrupa Birleşik Devletleri hümanist ve barışçı bir hayalin parçasıydı. Avrupa'da bütünleşme sürecine ivme kazandıran, biri federasyon yanlısı diğeri işlevselci iki akımın başlıca savunucuları İtalyan federalist Altiero Spinelli ile 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurulmasına yol açan Schuman Planı'nın ilham kaynağı Jean Monnet'dir. Federasyon yanlısı bu yaklaşım, yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa ölçeğindeki güç odakları arasında diyaloga ve tamamlayıcı bir ilişki kurulmasına dayanıyordu. İşlevselci yaklaşım ise egemenliğin ulusal düzeyden topluluk düzeyine aktarılmasını savunuyordu. Bu iki görüş, günümüzde, ortak eylemin devletlerin tek tek hareket etmelerinden daha etkili olduğu pek çok alanda, demokratik ve bağımsız Avrupa kurumlarına ulusal ve bölgesel makamlar kadar sorumluluk verilmesi gerektiği inancında iç içe geçmiştir. Sonuç olarak 1951 yılında Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) Belçika, Batı Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda'dan oluşan 6 üye ile kuruldu. Bu ülkelerdeki kömür ve çelik sanayii ile ilgili alınan kararlar, bağımsız ve devletlerüstü bir kuruma (Yüksek Otorite) devredildi.

Topluluğun çalışmaları, başlangıçta altı kurucu üyesi arasında bir kömür ve çelik ortak pazarı kurulmasıyla sınırlıydı. Savaş ertesindeki o günlerde savaşın galip ve mağluplarını, eşitler olarak işbirliğinde bulunabilecekleri bir kurumsal yapı içinde bir araya getiren Topluluk, temelde barışı güvence altına almanın bir aracı olarak algılanıyordu. Altılar'ın başarısı Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda'yı Topluluk üyeliğine başvurmaya yöneltti. General 'de Gaulle' yönetimindeki Fransa'nın 1961'de ve 1967'de iki kez veto yetkisini kullandığı çetin bir pazarlık dönemini takiben, bu üç ülke 1972 yılında üyeliğe kabul edildiler. Üye devlet sayısını altıdan dokuzaya yükselten ilk genişleme ile birlikte, Topluluk sosyal, bölgesel ve çevresel konularda üstlendiği sorumluluklarla yeni bir derinlik kazandı.

Amerika Birleşik Devletleri'nin 1970 başlarında doların konvertibilitesini askıya almasıyla ekonomik yakınlaşma ve parasal birlik gereksinimi açıkça kendini gösterdi. 1973 ve 1979'daki iki petrol kriziyle dünya çapında parasal istikrarsızlık daha da ağırlaştı. 1979 yılında Avrupa Para Sistemi'nin işlerlik kazanması döviz kurlarının sabitleşmesine yardımcı oldu ve üye devletlerin kararlı ekonomik politikalar izleyerek açık bir ekonomik alanın dayattığı disiplinden yararlanmalarını ve birbirlerine karşılıklı destek vermelerini sağladı. Topluluk 1981'de Yunanistan'ın, 1986'da da İspanya ve Portekiz'in katılmalarıyla güneye doğru genişledi. Bu genişlemeler, On ikiler'in, ekonomik gelişmeleri arasındaki farklılıkları azaltmaya yönelik yapısal programlar uygulamalarını kaçınılmaz kıldı.

1 Ocak 1995'te Avrupa Birliği'ne üç yeni üye katıldı. Avusturya, Finlandiya ve İsveç kendilerine özgü katkılarıyla Birliği zenginleştirmekte, Orta ve Kuzey Avrupa'da yeni açılımlar sağlamaktadırlar. 2004 yılında ise on yeni ülke Avrupa Birliği'ne üye oldu.

(Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya). 1995 tarihinde üyelik başvuruları kabul edilen Bulgaristan ve Romanya ile 2000 yılında resmi müzakerelere başlandı ve 2007’de birlik üyesi olabilecekleri öngörüldü. 1987 yılında üyelik başvurusunda bulunmuş olan Türkiye ise 3 Ekim 2005’te müzakere çerçeve belgesinin kabulü ile resmen müzakere sürecine başlamaya hak kazanmıştır. Müzakerelerin ilk bölümü olan tarama sürecinin tamamlanma tarihinin Eylül 2006 olacağı öngörüldü. 2003’te adaylık başvurusunu yapmış olan Hırvatistan ile 2005’te müzakerelere başlanmıştır. 2004’te adaylık başvurusu yapan Makedonya ise Aralık 2005’te aday ülke statüsü kazanmıştır. Son olarak da Arnavutluk, Sırbistan-Karadağ, Bosna Hersek ve BM güvencesi altında korunan Kosova adaylık statüsü bekleyen ülkelerdir.

Birlik, dünyanın en büyük ticaret gücü olmasına karşın, diplomatik etkinliğini arttıracak yapıları geliştirmekte ağır davranmıştır. Avrupa siyasi işbirliğinin amacı dışişleri ve güvenlik politikası alanlarında hükümetler arasında daha derinlemesine bir eşgüdümün sağlanmasıdır.

Yaklaşık yarım yüzyıldır Avrupa bütünleşmesi, kıtanın gelişmesi ve halkının zihniyeti üzerinde önemli etkilerde bulunmuştur; aynı zamanda güçler dengesini de değiştirmiştir. Siyasi renklerinden bağımsız olarak tüm hükümetler mutlak ulusal egemenlik çağının artık geçtiğinin farkındadır. Ancak güçlerin birleştirilmesi ve AKÇT Antlaşması’nın ifadesiyle gelecekteki kader birliği için harcanacak çabalar sayesinde, Avrupa’nın eski ulusları ekonomik ve sosyal gelişmelerini sürdürebilir ve dünya ölçeğindeki etkinliklerini koruyabilirler. Ulusal ve ortak çıkarların sürekli dengelenmesine, ulusal geleneklerin farklılığına saygı gösterilmesine ve farklı kimliklerin güçlendirilmesine dayalı topluluk yaklaşımı her zaman olduğu gibi bugün de geçerlidir. Devletler arasındaki ilişkilere damgasını vuran köklü düşmanlıkları, üstünlük saplantılarını ve savaşçı eğilimleri aşacak biçimde tasarlanan bu yaklaşım Soğuk Savaş yılları boyunca Avrupa’nın demokratik ülkelerinin özgürlüğe olan bağlılıkları çevresinde birleşmelerini sağlamıştır. Doğu-Batı karşıtlığının ortadan kalkması ve kıtanın siyasi ve ekonomik bakımdan yeniden birleşmesi, Avrupalıların gelecekleri için bugün her zamankinden daha fazla ihtiyaç duydukları Avrupa ruhunun zaferidir.

Patronlar iş hayatına nasıl adım attı?

Bugünün şirket patronları acaba iş hayatına nasıl adım attılar, diye hiç merak ettiniz mi? Kimisi doğuştan şanslı, önüne her türlü imkan sunulmuş, kimileri de dişleriyle tırnaklarıyla kazıyarak gelmişler bugünlere. Bazıları çocuk yaşta çalışmak zorunda kalmış, hikayeleri romanlara taş çıkartacak cinsten, bazılarının ise tam bir girişimcilik öyküsü.

Örneğin Koç Holding'in kurucusu Vehbi Koç gençlik yıllarında küçük bir bakkal dükkanı açmış, Sabancı Holding'in kurucusu Hacı Ömer Sabancı iş hayatına pamuk işçisi olarak başlamış, Aksoy Grubu'nun kurucusu Mustafa Aksoy kunduracı çırağı olarak iş hayatına atılmış, Fiba Grubu'nun kurucusu Hüsnü Özyeğin ise ABD'de üniversitede okuduğu dönemde çalışmış. Hepsi bugün geldikleri pozisyonlarda ilk işlerinin çok önemli olduğunu söylüyorlar.

Vehbi Koç nasıl başladı?

Vehbi Koç (1901-1996) Ankara'nın Çoraklık semtinde dünyaya geldi. 1914'te 'Taş Mektep' denilen Ankara İdadisi'ne (lise) giren Koç, 15 yaşında İdadi'yi bitirmeden tasdikname aldı. 1917'de dedesiyle ve babasıyla görüşerek esnaflığa başlayan Koç, Karaoğlan Caddesi'nde oturdukları evin altındaki dükkanı bir sandık ayakkabı lastiği, bir sandık şeker, birkaç teker kaşar peyniri, zeytin, makarna gibi mallarla bakkal dükkanı haline getirdi. 1923 yılında Ankara başkent olunca, ortaya çıkan yapılaşma ihtiyacını görerek, yapı malzemeleri işine girdi. 1937'de İstanbul'da ilk şubelerini açtı. 1938'de Koç Ticaret Anonim Şirketi'ni kurdu. Ardından Demirdöküm, Türkay (şimdiki adıyla Kav), Arçelik, Otosan, Aygaz'ı kurarak hızla büyüdü. 1963 yılında Koç Holding'i kurdu. Vehbi Koç, 1984 yılında Koç Holding İdare Meclisi Başkanlığı'nı oğlu Rahmi Koç'a devretti ama, çalışmayı bir an bile bırakmadı. 1900'lerde, küçük bir bakkal dükkanından yola çıkan Vehbi Koç, dünya çapında bir şirketler topluluğu oluşturdu.

Hacı Ömer Sabancı nasıl başladı?

Sabancı Holding'in kurucusu Hacı Ömer Sabancı (1906-1966), Kayseri'nin küçük bir köyünde doğdu. 13 yaşında babasını kaybettikten birkaç yıl sonra, talihini denemek için köyünden ayrılan Hacı Ömer, 450 kilometrelik yolu yaya olarak katederek pamuk diyarı Adana'ya göç etti. Yeni hayatına pamuk işçisi olarak başlayan Hacı Ömer, kısa sürede işçi müteahhitliğine başladı, bir iki yılda yaptığı tasarruflarla pamuk ticaretinde mütevazı bir iş kurdu.

1928 yılında Sadıka Hanım'la evlendi ve İhsan, Sakıp, Hacı, Şevket, Erol ve Özdemir adında altı erkek çocuk sahibi oldu. 1943 yılında Yağsa'ya ortak olan Hacı Ömer, 1946 yılında arkadaşları ile beraber Marsa'yı aldı. Yaratıcı gücü, ileri görüşü ve yılmayan gayreti sayesinde, başarı zincirine birçok halkalar ekleyen Hacı Ömer önderliğinde, daha sonraki yıllarda sırasıyla Akbank, Bossa Un ve Çırçır Fabrikası, Bossa Tekstil Fabrikası, Oralitsa, Aksigorta ve Teknosa kuruldu.

Hüsnü Özyeğin nasıl başladı?

Finansbank'ın kurucusu Hüsnü Özyeğin (doğ. 1944) okurken çalışanlardan. Özyeğin, Robert Kolej'de okurken İstanbul'a gelen bir Japon fuar gemisinde tercümanlık yapmış. ABD'de Oregon Eyalet Üniversitesi İnşaat Bölümü'nde okuyan ve Harvard'da master yapan Özyeğin, Amerika'da eğitim gördüğü dönemde yaz kış çalışmış. İnşaat mühendisliği stajyerliğinden garsonluğa, pek çok işe girip çıkmış.

İlk işini ise Harvard'daki ikinci yılında kurmuş. Harvard'da bir snack bar (büfe) çalıştıran Özyeğin, hayatta ilk gerçek işinin bu olduğunu söylüyor. Özyeğin, "Üniversitede birkaç iş vardı. Biri gazete dağıtmaktı. Bir kiosk vardı, sigara falan satılırdı. Bir başkası hafta sonlarında talebelere hamburger falan satan snack bardı. Hafta sonları üniversite kampüsünde yemek olmazdı." diyor.

Hüsnü Özyeğin, 1977-1984 yıllarında Pamukbank'ta ve 1984-1987'de de Yapı ve Kredi Bankası'nda genel müdürlük yaptı. 1987 yılında Yapı ve Kredi Bankası'ndan ayrılarak kendi bankası Finansbank'ı kurdu.

2005 yılında Forbes'in milyarderler listesine ilk kez giren Hüsnü Özyeğin, 1 milyar dolarla 620. sırada yer aldı. Mart 2009 itibariyle Forbes'in "En zengin 100 Türk" listesinde 2.9 milyar dolarlık servetiyle 1. sıraya yükselmiştir. Forbes dergisi tarafından tüm dünyada yapılan araştırmanın 2009 yılı sonuçlarına göre de, dünyanın en zengin 221. kişisi olmayı başarmıştır. Mart 2010 araştırmasına göre 3 milyar dolarlık servetiyle Türkiye sıralamasında birinciliğini korumuştur.

Özyeğin gençlere şu tavsiyede bulunuyor: "Bir kere çok çalışmaları lazım. Hiçbir şey çalışmadan olmuyor. Meraklı olmaları, okumaları lazım. Sadece üniversitede okumaktan söz etmiyorum. Çevrelerini iyi takip etmeleri gerek. Üniversite hayatında çok iyi bir arkadaşlık ve dostluk ağı kurmaları lazım. Bunlar, iş hayatında çok önem kazanan şeyler oldu. Sabırlı olmaları, yılmamaları da önemli. Yüz metre değil, maraton koşmaları lazım. Hayat da bir maraton aslında. Yaşlandığınızda hayat kısa geliyor, ama aslında hayat çok uzun. Maraton koşmaları lazım."

Mustafa Aksoy nasıl başladı?

Richmond otelleri ve Capitol Alışveriş Merkezi'nin sahibi Aksoy Group'un kurucusu Mustafa Aksoy henüz 11 yaşındayken kunduracı çırağı olarak atıldı iş hayatına. Askere gidene kadar da Kapalıçarşı'da bu ayakkabıcı dükkanında çalıştı. Aynı zamanda akşamları İngilizce ve daktilo kurslarına giderek kendini geliştiren Aksoy, o günleri şöyle anlatıyor: "O zaman Küçükçekmece'de otururduk; iş çıkışı kursa gider, gece 1'de eve gelir, sabah 7'de tekrar işe koyulurdum. 3-4 yıl böyle kurslara gittim. Lisan öğrendim."

Aksoy, askerden sonra çalıştığı yer olan Kapalıçarşı'ya dönüp, deri ceket alan turistleri gördüğünde deri dikip satan bir mağazada tezgahtar olarak işe başladı, 6 ay sonra patrona gidip dericilik yapmak istediğini söyledi. Patronu 5 mağazasından birisini Mustafa Aksoy'a tahsis etti, ona sermaye de verdi, bu sayede Mustafa Aksoy dericiliğe başladı.

İlk ihracatını 1974'te ABD'ye yaptı. Kapalıçarşı'da tesadüfen tanıştığı bir Amerikalı mağazacıya deri ceket ihraç eden Aksoy, ardından Almanya'ya ihracata başladı. Bu sırada derici dükkanındaki hissesi yüzde 20'den yüzde 50'nin üstüne çıkınca ayrılıp kendi işini kurdu.

1977'de Beyazıt'ta bir mağaza açarak kumaş ve konfeksiyon işine girdi. Sık sık kendisinden alışveriş yapan Rahaat isimli bir Iraklı ile tanıştı. Onun ısrarıyla, 1978'de Türkiye'nin de ilk kez katıldığı Uluslararası Bağdat Fuarı'na katıldı. "Irak'ta her ailede 5 çocuk var, o nedenle hep çocuk kıyafetleri gönderdim. Fuarda hayatımın ilk büyük siparişini aldım. Sevine sevine Türkiye'ye geldim."

Mustafa Aksoy, ihracattan kazandığı parayı gayrimenkule yatırıyordu: "10 kazandıysam 15'e gayrimenkul alıyordum ki daha çok çalışayım." Böylece 1988'de İstiklal Caddesi'ndeki Richmond Otel'in arsasını aldı. O zaman iş hanı yapmayı planlıyordu, turizmin 't'sinden bile haberi yoktu. Tam da bu sırada turizme teşvik indirimleri başladı. Aksoy bu indirimlerden yararlanmak için binayı otele çevirdi. Hemen yanındaki binayı da katarak 1992'de Richmond İstanbul Otel'i açtı. Ardından Pamukkale'de yarım kalmış 350 odalı bir oteli satın alıp, yanındakiyle birleştirerek 1993'te Richmond Pamukkale Thermal'i, 1995'te Richmond Efes'i, 2000'de Richmond Pamukkale Spa'yı ve Richmond Nua Wellness Center'ı açtı.

Bu arada 1979'da aldığı arsalardan biri de Capitol Alışveriş Merkezi'nin arsası oldu. Galeria'dan esinlenen Aksoy 18 Eylül 1993'te Türkiye'nin ikinci büyük alışveriş merkezini açtı.

Tekst 10

Saygı Nedir?

Soru: Sizce saygı nedir? Bir insanın bir diğerine saygı duyduğunu nasıl anlarsınız?

Cevap 1: Bence saygı, karşıdaki insanın varlığını kabullenmek ve kabul etmesen bile, onun düşüncelerinin dinlenmeye değer olduğunu ona hissettirmektir.

Cevap 2: Bence her şey dinlemekten geçiyor. Karşıdaki kişi sana bir derdini anlatıyorsa sanki sen onun çektiği sıkıntıları yaşamışsın gibi anlamak önemlidir. Bence yapay olmak, sahte olmak en büyük saygısızlıktır.

Cevap 3: Karşılaşmak istemediğiniz davranışları ve sözleri başkasına da yapmamaktır, ya da karşınzdakiinin de insan olduğunu fark etmektir.

Cevap 4: Bence saygı, bize davranılmasını istediğimiz şekilde başkalarına davranmaktır.

Cevap 5: Kişinin aynaya baktığında kendine verdiği değerdir.

Cevap 6: Bence saygı, karşıdaki kişiye duyulan, sevgiden kaynaklanan ve tamamen iyi niyet dolu duygunun ta kendisidir.

Cevap 7: Saygı, karşınzdakiinin yerinde olduğunuzda insanlardan ne bekliyor ve istiyorsanız aynısını kendinizin verebilmesidir.

Cevap 8: İnsan önce kendine saygı duymalıdır. Kendine saygı duymayan bir insanın bir başkasına saygı duyması mümkün değildir.

Cevap 9: Saygı ancak karşıdakine sevgi varsa vardır.

Cevap 10: Bana göre saygı, özen göstermektir ve sevgiyle birlikte çalışır.

Cevap 11: Saygı, bence bir insanı önemsemek, onunla ilgilenmek ve ona sevgiyi hissettirmektir.

Cevap 12: Saygı önemsemektir; sadece değer verdiğin için saygı duymaktır.

Cevap 13: 'Katlanmak' anlamında da kullanılıyor; fakat sanırım sorgulanan saygı, değer vermektir.

Cevap 14: Saygı sevgidir, gözündeki pırıltıdır.

Cevap 15: Bir insanın bir diğereine saygı duyduğunu, ona değer verdiğimizde anlarız. Değer verdiğimiz kişiyi aynı zamanda sevmez miyiz?

Cevap 16: Karşısındaki insanın hak ve özgürlüklerini kısıtlamıyorsa, duygu ve düşüncelerine önem veriyorsa, bence saygı gösteriyor demektir.

Cevap 17: Karşımızdaki insanın bizim gibi haklara sahip olduğunu bilmek ona saygı duymaktır.

Cevap 18: Kişinin kendine saygısı var ise, kendiliğinden karşısındaki insana saygısı olur.

Cevap 19: Saygı, karşındaki kişiyi kendin gibi görmektir. Sana nasıl davranılmasını istiyorsan o şekilde davranmaktır.

Cevap 20: Kişinin karşı tarafa karşılıksız olarak gösterdiği değer.

Cevap 21: Saygı, bir kişinin diğer insana değer verdiğini davranışı, söz ve beden dili ile göstermesidir.

Türkiye'deki yüksek hızlı tren setleri

İspanya'da yerleşik CAF firmasından temin edilen hızlı tren setleri 6 vagon dan oluşuyor. Bu setlerde, yüksek teknolojiye sahip güvenli hatlarda yolculuk yaparken yolcular için maksimum konfor sağlanmıştır. 250 km hızla gidecek olan Hızlı Tren'de klima, video, TV, müzik sistemi, engelliler için donanım, kapalı devre görüntü kayıt sistemi, vakumlu tuvaletler bulunmaktadır. Her sette business class ve first class olarak ayrı ayrı dizayn edilmiş vagonlar vardır. Tek seferde toplam 419 yolcu yu taşıyabilen trenin koltukları 55 business class, 362 first class, 2'si özür lü için monte edilmiştir. Business class bölümündeki koltuklar deri, diğer bölümlerdeki koltuklar ise kumaşla kaplanmıştır.

VIP Class Vagon:

- 2+1 düzeninde deri kaplı, 940 mm aralı koltuklar,
- 4 ayrı kanaldan müzik yayını yapabilecek ses sistemi,
- 4 ayrı kanaldan yayın yapacak görsel yayın sistemi,
- Yolcu bölmesi başına bir bagaj rafı,
- Koltukların arkasına entegre edilmiş olanların haricinde her yolcu bölümünde iki katlanabilir masa,
- Laptop için güç kaynağı, kablosuz internet bağlantısı ve her koltuk arkasında müstakil LCD ekran,
- Kabin görevlilerini çağırmak için ışıklı sinyal,
- 2 adet vakumlu tuvalet,
- Vagon zeminleri halı kaplı,
- Vagon koltuklarında 3 konumlu ayak dayama yeri, koltuk başlıkları, kol dayanakları, dergi tutucu, çöp kutusu, ses girişleri,
- Her salonda 2 adet temperli imdat penceresi bulunmaktadır.

First Class Vagonları:

- 2+2 düzeninde kumaş kaplı, 940 mm aralı koltuklar,
- 4 ayrı kanaldan müzik yayını yapabilecek ses sistemi,
- Görsel yayın sistemi,
- Laptop için güç kaynağı,
- Pencereler modern jaluziler ile donatılmış,
- Uçak tipi kapalı bagaj bölümü,
- Koltukların arkasına entegre edilmiş olanların haricinde her yolcu bölümünde iki katlanabilir masa,
- 1 adet vakumlu tuvalet,
- Vagonlardan birinde yeme / içme hizmeti sağlamak amacıyla kafeterya,
- Vagon zeminleri halı kaplı,
- Vagon koltuklarında 3 konumlu ayak dayama yeri, koltuk başlıkları, kol dayanakları, dergi tutucu, çöp kutusu, ses girişleri,
- Her salonda 2 adet temperli imdat pencereleri mevcuttur.

Yolculukta maksimum konforun sağlanması amacıyla hızlı trenin ses yalıtım düzeyi yükseltilerek, dışardan gelen gürültü seviyesi düşürülmüştür.

Yolcu Bilgi Sistemi:

- Trenin bulunduğu yer ve kalkış zamanı ile ilgili sesli / görsel ileti gönderilmesi,
- Makinist ve / veya personel tarafından yolculara anons yapılması,
- Engelli kişilere yönelik alanlarda bulunan dahili telefonlar vasıtasıyla personel ile yolcular arasında iletişim kurulması,
- Yolcu alanlarında bulunan yolcu acil durum alarmı vasıtasıyla yolcu ve personel arasında iletişim sağlanması amacı ile kullanılır.

TCDD, Uluslar arası Demiryolları Birliği (UIC) üyesi olup, bu birliğin uygun gördüğü teknik özelliklere ve standartlara uymaktadır. Bu itibarla halen Avrupa'da kullanılan en son teknolojik sistemler ülkemizde de kullanılmaktadır.

Bu sistemlerin en gelişmiş olan ERTMS (Avrupa Demiryolları Tren İşletim Sistemi) ve ETCS-level 1 (Avrupa Tren Kontrol Sistemleri Seviye 1'e uyumlu Sinyal Sistemi) hızlı tren hatlarımızda da uygulanmaktadır.

Böylece hem emniyetli hem de hızlı bir işletmecilik mümkün kılınacaktır. Hızlı tren hatlarında kurulan sinyal sistemi ETCS-level 1 ve ERTMS'ye uyumlu olduğundan sınır geçişlerinde lokomotif değiştirmeye veya vagonları aktarmaya gerek duymadan, aynı sinyal bildirimleri ile diğer ülkeleri geçerek Avrupa'ya ulaşabilecektir.